

Абай шығармашылығын оқытуда Қ.Бітібаеваның технологиясын қолдану

Астана қаласы
“№64 мектеп-лицей” ШЖҚ МКК
Кариева Айжан Манарбековна
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Қанипа Бітібаева – Абай туындыларын оқытуға негізделген төрт еңбек жазған әдіскер-мұғалім, ғалым. Мектепте Абай шығармашылығын оқытуды тұңғыш рет арнайы жазып, ақын мұрасын шәкірттерінің жүрегіне бойлатып, рухани нәрін санасына сіңірген әйгілі ұстаз.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту

саралап деңгейлеп оқыту

Әдіс-тәсілдер

ынталандыру

кері байланыс беру

«Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» өлеңін оқыту

“Абай өлеңдерін оқытудың тиімді жолын іздестіргенде, ең алдымен, әр өлеңнің негізінде жатқан ақындық ой, ол ойдың берілу жолын, ақындық шеберлігін, әр өлеңнің негізінде жатқан түйінді дәнді саралап алу керек”.

Өлеңді талдаудың тиімді әдістемесі

Негізгі түйінді ой	Оқу түрі, амал, тәсілдер, оқыту, оқу әрекеті
Ақындық бағдарламасы, жастарға үлгі беру – ақын мақсаты	Ақын бағдарламасын мәтіннен тауып оқу
Тыңдаушыға тілек, өтініш, түбі терең сөзді ұғынуға шақыру	Өзіндік ерекшелігін, тың ойын саралау
Бұрынғы ақындардың Әзірет Әліні жырлаушылардан өз артықшылығы, өз ақындығының ерекшелігі	Сұрақ-жауап әдісі Түсіндірмелі әдіс Салыстырмалы жұмыс
Өнер иесіне өсиеті, мәнсіз сөзді, мисыз күлкіні сынауы, Есіл өнерді қор етпеу туралы ақылы	Проблемалық сипаттағы сұрақтар Өлеңдегі «әсіре қызыл» деген не? Ақын не айтпақшы болған? «Өнердің қор болуы» «түбі терең сөз артық» деген ойды қалай түсінесің? «Ақын, сөз өнері және тыңдаушы Абай өлеңінде» атты іздендіру бағытында тұжырымды әңгіме-пікір өткізу.

6.2.1.1 Шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау.

Тапсырма. Үзіндідегі өлең мазмұнын анықта.

Өсиет, ақыл-нақыл сөздер	Өлең мазмұны
Көкірегі сезімді, тілі орамды, Жаздым үлгі жастарға бермек үшін.	Көкірегі ояу жасқа өсиет еттім.
Бұл сөзді тасыр ұқпас, талапты ұғар,	Сөз қадірін білетін жан
Әсіре қызыл емес деп жиренбеңіз, Түбі терең сөз артық, бір байқарсыз	Сөзің мағыналы болсын, сөздің қадірін біл.
Өзге түгіл өзіңе пайдасы жоқ,	Құр бос іспен айналыспа
Есіл өнер қор болып кетер түзге.	Қолыңнан келетін істі жаса

Шумақтардағы негізгі ойды анықтап, өлеңде берілуін көрсет

Шумақ реті	Шумақта берілген ой	Тілмен көркемділігі
1,2	Өлеңді ермек үшін жазбауы Өлең жазудағы мақсаты	Көкірегі сезімді, тілі орамды, Жаздым үлгі жастарға бермек үшін.
3-5	Ақындық бағдарламасы Әсіресе, қызыл сөз емес, түбі терең сөз жазу	Сөз айттым "Әзірет Әлі", "айдаһарсыз", Мұнда жоқ "алтын иек, сары-ала қыз".
6	Тыңдаушыға қояр талабы, сөз қадірін түсінушілерге сын Сөздің сыртын емес, ішіне үңіл	Сыртын танып іс бітпес, сырын көрмей. Өзге түгіл өзіңе пайдасы жоқ, Есіл өнер қор болып кетер түзге.

Әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру

Өлең аты	Өлеңнің көтерген проблемасы	Өлең идеясын ашып тұрған шумақ	Ақынның стилі
“Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін”	Жастарға үлгі беру. Абай атамыз бұл жерде өлең - менің өмірім, өлең менің барым деген мақсатта айтып отыр. Яғни, мен өлеңді еріккеннен, ермек үшін жазғаным жоқ, жазбаймын да. Менің жан дүнием соны қалайды. Жан дүниемнің қалауымен деп айтып отыр. Өзің қаламаған іспен айналыспа.	Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін, Жоқ-барды, ертегіні термек үшін. Көкірегі сезімді, тілі орамды, Жаздым үлгі жастарға бермек үшін. Бұл сөзді тасыр ұқпас, талапты ұғар, Көңілінің көзі ашық, сергек үшін.	Ақын өлең сөзді кімге арнауды, кімге айтуды ескертудегі мақсатын “үшін” шылауы арқылы беріп отыр. Сөзін «тасырға айтпай, «көңіл көзі ашық, көкірегі сезімді», сергек те талаптыларға айтуды қалайды. Талапты ақынның қасиетін көрсетуде қатыстық сын есімдерді шебер қолданады. Оның өсиеті - күле тыңдаған парықсыздарға сөзіңді қор қылма! «Қызшыл», «қызықшыл» әуейілерге жолама! Арсыздық пен ақылсыздықтан, шаруасыздық пен маскүнемдіктен аулақ бол! Өсиетті жеткізуде болымсыздық етістігінің жұрнағын ұтымды қолданған.

Қорыта айтқанда, Абай шығармашылығын жан-жақты тереңдетіп оқытуда Қанипа Бітібаева еңбектерінің ғылыми әрі әдістемелік жағынан маңызы зор. Жаңа білім мазмұнын орта мектепте оқытуда, расымен де, Қанипа Омарғалиқызының технологиясы жоғары нәтижеге жетелейтін, жемісті тәжірибе болады деп айта аламыз. Өйткені жаңа білім мазмұнындағы басты философия – оқушыны өмірге дайындау болса, оның түрлі жолдарын әдіскердің әдебиетті оқыту тәжірибесінен толық көре аламыз. Қанипа Омарғалиқызының қазақ әдебиетін оқытудағы технологиясы талай жылдар бойы мұғалімдердің басты көмекшісіне айналары хақ.

Назарларыңызға рақмет!

